

נחלת ה' גליון 50 - אדר תשע"ח

נושא המאמר:

שבת זכור – הכנה לפורים

נחלת ה'

מענינא דיומא

פרק א: 'נבואת ראיה' ונבואת שמיעה'
 פרק ב: מעמד הר סיני - 'שמיעה'; פורים - 'ראיה'
 פרק ג: עץ הדעת - בחינת 'שמיעה'; עץ החיים - בחינת 'ראיה'
 פרק ד: משיח בן יוסף - ב'שמיעה' משיח בן דוד - ב'ראיה'
 פרק ה: 'שבת זכור' - מקביל למב"ד; פורים - מקביל למב"ד

דבר העורך

ודבריו שמעת 'מתוך האש'
 מדברי רבותינו

מרוך רשכבה"ג הגאון רבי חיים עוזר גרודנסקי זצוק"ל

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים - נחלת ה' (וזה"ק ויכא קטו, א).

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' - גליון 50 אדר תשע"ה

מענינא דיומא

'שבת זכור' הכנה ל'פורים'

פתיחה

בקריאת התורה ליום פורים - בה אנחנו קוראים על הציווי של מחיית עמלק, אנחנו מוצאים ביטוי מיוחד באופן שנאמר אותו ציווי - "נְיָאמְרָה ה' אֵל מֹשֶׁה קְרָב זָאת זְכָרוֹן בְּסַפְרֵי נְשִׂים בְּאֶזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ פִּי מִחַה אֶמְקָה אֶת זֵכֶר עֲמֻלְק מִסְמַחַת הַשָּׁמַיִם". (שמות י, יז).

והנה, התורה מלאה בציוויים שמשו רבינו ימסור דברים לזולתו, וכגון מה שאנחנו אומרים כל יום (ומכיל טו, לו) "נְיָאמְרָה ה' אֵל מֹשֶׁה לְאֵמֹר: **דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתְּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית...**" ולא נאמר שם "נְשִׂים בְּאֶזְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", וצריך להבין מה באה ללמדנו ההדגשה המיוחדת בפרשת מחיית עמלק: "נְשִׂים בְּאֶזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ" - באופן שיש ההדגשה מיוחדת על ענין **האזנים - השמיעה?**

גם ב'הפטרות פרשת זכור' - בה מסופר על הציווי שנצטווה שאול למחות את זכר עמלק, לאורך כל ההפטרות מודגש שוב ושוב ענין **השמיעה**: הן **השמיעה** של שאול להקב"ה, ואה"כ **השמיעה** של העם אל שאול, וכששאול לא שמע בקול ה' - מודגשת **שמיעה** לצד השלילי, ששאול שמע בקול העם.

ונביא את הפסוקים הנוגעים לענינו:

(שמאל א - טו, לו) "נְיָאמְרָה שְׂמוּאֵל אֵל שְׂאוּל... וְעָתָה שְׁמַע לְקוֹל דְּבָרֵי ה'... וְהִפְתָּה אֶת עֲמֻלְק... (ו) **וְשָׁמַע שְׂאוּל אֶת הַעָם...** (יט) וְלָמָּה לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה'... (ס) וְיֹאמֶר שְׂאוּל אֵל שְׂמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל ה'... (כ) וְיֹאמֶר שְׂמוּאֵל הִנֵּה עָשִׂיתָ כְּכָל דְּבָרֵי ה'... (כז) וְיֹאמֶר שְׂאוּל אֵל שְׂמוּאֵל חֲטָאתִי כִּי עֲבַרְתִּי אֶת פִּי ה' וְאֶת דְּבָרֶיךָ כִּי יִרְאִיתִי אֶת הַעָם וְאֶשְׁמַע בְּקוֹלָם".
 והדבר אומר דרשנו. ונבא לבאר בס"ה:

פרק א - 'נבואת ראיה' ו'נבואת שמיעה'

במעמד הר סיני מצאנו שני אופני התגלות נבואה של הקב"ה לעם ישראל, ושניהם כתובים בסמוך זה לזה:

א. **'ראיה'** - **אֵתָהּ הֲרֵאתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֲיִן עוֹד מְלַבְּדוּ**. (מלכים ג, לו). ופירש"י: "פתח להם שבעה רקיעים... וראו שהוא יחידי".

ב. **'שמיעה'** - **מִן הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיעָה אֶת קְלוֹ לִסְרָךְ וְעַל הָאָרֶץ הֲרֵאָה אֶת אֲשׁוֹ הַגְּדֹלָה וְדִבְרֵי שְׁמַעְתָּ מְתוּךְ הָאֵשׁ**. (שם פסוק ל"ז).

וכך אמרו חז"ל (מיקוני זוהר חקד דף מה, ז מדפי ביאור הגר"א).

"אית נבואה מראיה, ואית נבואה מריחא, ואית נבואה משמיעה, ואית נבואה מדבור..."

'ראיה' בחסד - 'שמיעה' בדין

החילוק בין 'נבואת ראיה' ל'נבואת שמיעה' - הוא לכאורה פשוט: ש'נבואת ראיה' - האדם מקבל דרך **העיניים**, שהוא רואה מראות אלקים. ואילו 'נבואת שמיעה' - האדם מקבל דרך **האזנים**, שהוא שומע קול ה'.

אמנם נבא ונראה חילוק נוסף בין שני סוגי הנבואות:

חז"ל אומרים ב'תיקוני זוהר' (מיקוני ע', דף קכב, א) שנבואת **'ראיה'** - היא מצד **החסד**, ונבואת **'שמיעה'** - היא מצד **הדין**, ועליה אמר חבקוק (ג, ז) **"ה' שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְתָּ יִרְאִיתִי"**. (ובתהלים עג, ט): **"מְשַׁמְּחֵם הַשְּׁמַעֵם דִּין אֶרְץ יִרְאָה וְשִׁשְׁתָּה"**.

רמ"ד וואלי (שעשית עמוד ת"א) מתאר באיזה מצב היו הנביאים כאשר הם קבלו נבואה:

"כבר כתבנו במקום אחר שהנביא היה מתפעל כפי הנבואות שהיה מקבל, שאם היו מצד החסד - היה מתענג, ואם מצד הדין - היה מצטער הרבה, וכל שכן שהנבואות מצד **החסד** היו נמשכים לו מבחינת ה'**ראיה'**, והיה מתענג בראייתו, מה שאין כן הנבואות מצד **הדין** - שהיו נמשכים לו מבחינת ה'**שמיעה'**..."

וזהו שאמר בכאן (שעשית ג, ס): **"ה' אלקים פתח לי אָזְנִי"** - לרמוז אל הנבואות של **דין** מצד האוזן דיקא. ואע"פ שהייתי מצטער הרבה בקבלתם - **אֶזְנִי לֹא מְרִיתִי** - מפני המר של הדין, **אֶחָוֹר לֹא נְסֻגְתִּי** - שלא נחבאתי לברוח להמלט מצערם, כמו שעשה יונה בן אמת שברח מנבואת הדין...".

הבה נתבונן מה היה בנבואת יונה - שהיא דוגמא ל'**נבואת שמיעה**'?

הנה, בנבואת יונה היתה בשורה קשה:

"אמר יונה יודע אני שהגוים קרובי תשובה הן, והריני הולך ומתנבא עליהם והם עושים תשובה,

דבר העורך

הנביא מספר (מלכים א יח - יט) כיצד אליהו הנביא שחט את נביאי הבעל לאחר שכל העם ראה כיצד יורדת האש רק על קרבנו של אליהו, נביא האמת, וכאשר נודע הדבר לאיזבל אשת אחאב, היא נשבעה באלהי השקר שלה 'כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם'. אליהו הנביא הלך למדבר באר שבע ולאחר שהלך ארבעים יום וארבעים לילה הגיע עד 'הר הא-להים חורב' ושם הוא זכה להתגלות השכינה.

וכך מתוארת אותה התגלות נביא שם (יט, יא - יג) 'ויאמר צא ועמדת לפני ה', והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה', אמנם 'לא ברוח ה', ואחר הרוח רעש - לא ברעש ה'. ואחר הרעש אש לא באש ה', ואחר האש קול דממה דקה. ואז: 'ויהי כשמעו אליהו וילט פניו באדרתו ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו'.

רבינו בחיי בתחלת פרשת וירא משווה את אותו מעמד, לגילוי השכינה בקבלת התורה, שהיתה באותו מקום, ששם ראינו שגילוי השכינה מגיע דווקא בצורה כזו של 'ודבריו שמעת מתוך האש', וכן באליהו הנביא - הגילוי שכינה היה רק לאחר 'רוח רעש, אש...'. וכפי שמבאר רמ"ד וואלי (מלכים עמ' קנט; וכספי הליקוטיס, ח"א עמ' לכה), שישנן **ארבע קליפות** שסובבות את השכינה - **רוח, רעש, אש, וקול דממה דקה** שהיא קליפת נוגה, וצריך לעבור אותם בכדי להגיע לעמוד במחיצת השכינה עצמה.

ואכן המצב הזה, אינו המצב הרצוי שישאר כך לתמיד (כמו שכתב רמ"ד וואלי בתחילת פרשת תרומה), אך כדי להגיע למצב התכליתי, של אהבה ורצון ותענוג - **בתחילה צריך לעבור את הגילוי שכינה בצורה הזו של 'ודבריו שמעת מתוך האש'**, וכפי שנתבאר במאמר 'מענינא דיומא' שא"א לדלג על השלב הזה.

ואמנם במתן תורה, החטיאו הערב רב את עם ישראל, וטענו שחייב שההתגלות הזו מגיעה בדרך של 'חשך ענן וערפל, א"כ אל ידבר עמנו אלקים פן נמות' (שמות כ, זו); 'ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת, אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלוקינו עוד ומתנו' (מלכים ג, כלא), וכפי שמבואר בזהר (כלאסיף כו, ז) שורש האמירה הזו הגיעה מהערב רב שלא רצו לעבור את השלבים הראשונים האלו, אלא רצו דווקא שמלכתחילה הכל יהיה כפי שראוי להיות לפי מהלך הבנתם, אך באמת כך היא הנהגת ה' שבשלב להגיע אל התכלית, צריך לעבור בתחילה את השלבים האלו.

*

כפי שהיה במעמד הר סיני, כך הוא ג"כ בנוגע לשיבת ארץ הקודש. ארץ ישראל היא מקום גילוי השכינה, ואנו יושבי ארץ ישראל זוכים לראות את זה, וכפי שאמר מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל (לזו עמ' כ"ז ע"כ ע"כ) **היה יום הגנה הרעשון לפטירתו: 'אנחנו חיים בארץ ישראל עשרות שנים, ואם פוקחים עיניים, אנחנו ממש צריכים להרגיש שהקב"ה ל"כ קרוב, מטיל בינינו, ד' אלוקינו מתהלך בקרב מחניף להצילך, ה' מציל אותנו כל יום ויום, שנים רבות. כל פעם מספרים: 'המחבלים לא הסיפקו להוציא זממם/לכמעט שקרה פיגוע'. וכל זה מפני שהקב"ה קרוב אלינו ושומר את אגשי ארץ ישראל, כי אם יש שונאים שיש להם כל כך הרבה כוחות, וגם ריבוי מספר, ואנחנו חיים ככה בארץ ישראל לקיים מה שנאמר 'וישבתם על הארץ לבטח', זה ממש גילוי שכינה גדול שכזה" (וא"ז בגליון 37).**

הרי כל זה בבחינת **וְדִבְרֵיו שְׁמַעְתָּ**, אמנם זה מגיע **מְתוֹךְ הָאֵשׁ** - דהיינו, כל הצרות של עקבתא דמשיחא ברוחניות וגשמיות, המנויים במשנה סוף מסכת סוטה - בעקבות משיחא - חוצפא יסא, ויקר יאמיר, ומלכות תהפך למינות... וכו' וכו' (סוטה מט, א).

*

ולכן אנו רואים שהתישבות עם ישראל בארץ ישראל מלווה בקשיים רבים, ולמרות הניסים הגדולים שישנם, וכפי שהבאנו מדברי הגר"י אדלשטיין, מכל מקום ישנם קשיים רבים בדרך, ולא כפי שהיה נראה בסברא שעם ישראל יחזור לארץ ישראל דווקא

על ידי משיח בן דוד בלי כל טירחה, וכפי שכותב הגאון רבי אליהו גוטמכר זצ"ל בעל החיבור הידוע 'קן מפורשת' [על מסכת קנים].

"בוענותינו הרבים טעוים רבים בחשבם שיהיו יושבים בחברת השעשועים כל אחד כפי דרכו בביתו, ופנתאם יתתו שיערי הרחמים, ויעשו מופתים בשמים ובארץ, וכל יעודי הנביאים יתקיימו ויקראו אותם ממקום שבתם. אבל לא כן הוא, מה יהיה יותר מקץ השבעים שנה דבבל שהיה מיעד מתחילה עד כאן ותו לא, ובכל זאת עד כמה התאמץ דניאל כמו בקאפיטל ט, ועד כמה התקרב נחמיה להטבע, ולא אמרו כמתחממים, 'שבו איש תחתיו, הגאולה צריכה לבא... המתבונן בקאפיטל קב בתהלים ימצא שמצייר החסיד שם את הדור שלנו בכל הפרטים כמעט, וכאשר אמר בהדיא בסוף 'תכתב זאת לדור אחרון, ולא מצא זכות לקרא את ה' ב"ה לקום אלא במה ש'עפרה יחוננו'".

והחסידים אתו הגאון מהר"ל דיסקין וכפי שהובא בספר ציר נאמן [מהגדה' יהושע זאב ויסעוויץ זצ"ל שכותב שהוא היה בן בית אצל מהר"ל דיסקין זצ"ל. יצא לאור בהסכמת מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל [ועוד]. שם כותב המחבר (בדף ס, כ) שהוא שאל את מהר"ל דיסקין אם דעתו מסכמת לדבריו, והשיב כי הגאון רבי אליהו לא מסביר עצמו אמר, אלא מדברי חז"ל המה וכל אחד מחוביב להאמין ולהסכים. ואז ראינו והבנתי שהוא מסכים לדברי הגר"א גוטמכר, וכן הראה לי הלכה למעשה שהשתדל עבורי בעת שעסקתי בקנין אחוז ארבל".

וכפי שג"כ הבאנו כמה פעמים מה שכתב הגאון רבי ישעיה חשיך זצוק"ל, ראש המלמדים ב'עץ חיים', מקורבו וחביבו של מהר"ל דיסקין זיע"א, ש"היה חשוב ביותר בעיני מהר"ל דיסקין, ומהר"ל היה משתבח בו תמיד, ולמד והתאבק בעפר רגליו, ושאל ממנו סדר הלימוד בקדושה ובטהרה, וקיבל ממנו כל המדות בתורה ויר"ש, ובאופן זה היה משיפע על תלמידיו ועל כל שומעיו" [מתוך ההספדים על הגר"י חשיך זצוק"ל, שנתבס בבישיבה של מעלה בימים אלו לפני ס"ב שנים - במדפיס 'פ' זכור' ב'ב באדר תשס"ו. - הובא בספר 'דברי ישעיה' במדור 'רשומות וזכרונות'].

וכך הוא כתב (ס"ס ע"ג) בסביבות שנת תש"ט [וכפי שמבואר מדבריו שם: 'זה מאה וארבעים שנה מיום שעלו אבותינו לתלמידי הגר"א ל'אר"י בשנת תקס"ט].

"בכדי לדעת ולהבין לרוחם התלהבותם ומסירת נפשם של תלמידי הגר"א, והסתכנותם בנסיעה לאר"י משך שנה בסירות קטנות על מים רבים אדירים, וסבלותם בהתישבות הראשונה בזמן של מחלות ומגפות ר"ל, ופראות ר"ל, ולהבין לעקשותם הגדולה בעבודה זו, צריכים קודם ללמוד הרבה את היסוד הרוחני שלהם, את 'סערת אליהו רבם הגר"א לקיבוץ גליות וישוב אר"י', שזה היה יסוד היסודות שתלמידי מסרו את נפשם ונבאו באש ובמים בכדי לקרב את הגאולה במצות רבם...".

וכן מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א וחבריו מסרו את נפשם להמשיך את המפעל הגדול של ההתישבות הקדושה - שהתחיל ברבותינו הרמב"ן, ר' יהודה הלוי, האריז"ל, הגר"א, האור החיים, הבעש"ט, החתם סופר ותלמידיהם זיע"א, וכפי שהארכנו כמה וכמה פעמים.

והן הן הדברים שנתבאר. התהליך חייב להתחיל בצורה כזו של 'מתוך האש', ורק על ידי זה, מגיעים בסופו של דבר לסוף התהליך, להנהגת 'משיח בן דוד', ש'שורשו מן האהבה' (כמ"ד וולף, הליקוטיס א, ללח).

וככל שזוכים ליותר אהבת ה' - כך מפסיקה הנהגת 'מתוך האש', וכמש"כ רמ"ד וואלי בתחילת פרשת תרומה (שמות ח"ג, עמוד ס"א): "הנה הקשר של זאת הפרשה עם הקודמת, כי בסופה כתיב ש"מראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר" והוא דבר שהטיל מורא על כל ישראל, וכמעט נתיאשו מהשראת השכינה כי היו אומרים בלבם מי יוכל לסבול השראה של אש אוכלת, והרי שבה הכתוב להודיעם שאין הדבר כפי סברתם, ואדרבא תחול עליהם השראת השכינה בנקל, וגם בשוה נחת - אם יכינו את לבם לקבל אותה באהבה [ע"י תחומה מגדבת הלב]...".

דהיינו שכלל שהאדם מרבה באהבה השלי"ת כפי יכלתו - כך מתמעטת הנהגת 'מתוך האש', אך שלימות הדבר יהיה דווקא במלכות 'משיח בן דוד', שיהיג אותנו באספקלריא המאירה ובהירה ללא מחיצות של אש ענן וערפל, במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה העורך

הקב"ה בא ופורע משונאהו של ישראל, ומה עלי לעשות לברוח" (ויקרא סנהדרין פ"א ה"א). ואמנם בוודאי שסוף תהליך הדברים הוא לטובת עם ישראל (עיי' ציורו גליון 35 ב'נבואות ה"י', עשלימות הגויים - א"א שלימותם על ישראל). אלא שיונה לא הבין איך הדברים מוליכים לטובתם של ישראל, וממילא קיום הנבואה היתה בחוסר רצון ובכפיה ובכבידות האיברים. וזה בגדר "נבואת שמיעה", ועיקר קיומה הוא מראה, בבחינת "ה' שְׁמַעְתִּי וְשָׁמְעָה יְרֵאתִי".

ומאידך "נבואת ראייה", היינו שהקב"ה מראה לו "באר היטב" - איך הדבר מוליך לטובתו, עד שלבו נכסף, ואיבריו נעשים קלים לרוץ - לעשות את הדבר, בבחינת "וַיֵּשְׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו" (נלמאית פ"א, כ"ו) - "כיון שנתבשר בשורה טובה - נשא ליבו את רגליו". (נלמאית פ"א, כ"ו).

פרק ב - מעמד הר סיני - בחינת 'שמיעה'; קבלת התורה בפורים - בחינת 'ראיה'

מעשה מובן מדוע מצאנו שעיקר הנבואה במעמד הר סיני נקראת "נבואת שמיעה". וכמו שעם ישראל אמרו "לֹא אֶשְׁרֹךְ דָּבָר הַזֶּה וְנִשְׁמָע" (שמות כ"ד, ז). וכתוב (דברים ז, יג) "וַיִּזְכְּרֶה ה' אֱלֹהֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֵם שֹׁמְעִים וְתִמְוָה אֵינְכֶם רְאִים". (עיי' ע"פ פסוק ו' עמוד כ"ג-כ"ד, הערה 127).

וזהו משום שקבלת התורה במעמד הר סיני היה בכפיה, ולא בהבנה וברצון, וכמו שאמרו חז"ל (שבת פ"א, א): "שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כנגיית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם".

[והדברים מבוארים בדברי הגר"א בביאורו לשיר השירים (א, ז) יעו"ש ובהערות מהגר"ר דוד כהן שלי"ט א ר"י חרובן (נכסאלת' מוסד הכז קוק' ע"מ ס"א הערה 311 וע"פ ע"פ ס"א להלן פ"ק ג פסוק ו' עמוד כ"ג-כ"ד, הערה 127)].

מאידך קבלת התורה בזמן מרדכי ואסתר היה בעיקר בבחינת "נבואת ראייה", כי הם קיבלו את התורה מאהבה, וכמו שהגמרא (שבת פ"א, א) ממשיכה:

"אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשורוש. דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר". וי"ל, שזה מבואר בכתוב (שמות ט, כו) "וַמָּה רָאוּ עַל פְּנֵיהֶם וְמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם". ופירש"י (מגילה י"ט, א): "ומה ראו על ככה. המגילה נכתבת ונקראת להודיע לדורות מה ראו באותו הזמן - שעשו מה שעשו".

ומיד אח"כ כתוב (פ"ו) "קָמְנוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עַל־עַצְמָם וְעַל־נַפְשָׁם...". - "קיימו מה שקיבלו כבר". [שקבלו את התורה מאהבה].

ובוודאי שמה שכתוב "וַמָּה רָאוּ עַל פְּנֵיהֶם" - "מה ראו באותו הזמן שעשו מה שעשו" - הולך דבר ראשון על הפסוק שסמוך לו, כלומר: "וַמָּה רָאוּ" - איזה סודות התורה הם ראו [בנוסף על ה'שמיעה' במעמד הר סיני] - שלכן עשו מה שעשו: שקיימו וקבלו עליהם מאהבה.

ה'שמיעה' במתן תורה - הכנה ל'ראיה' בפורים

והנה, אי אפשר היה לקפוץ מיד לקבלת התורה של פורים, אלא קודם היה צריך לעבור את ה'שמיעה' של מתן תורה, ועי"ז זכו ל'ראיה' דקבלת התורה של פורים.

והדבר מבואר בכתוב (שמות י"ט, ט): "וַעֲתָה אִם שָׁמַעְתֶּם וְשָׁמַעְתֶּם וְשָׁמַעְתֶּם וְשָׁמַעְתֶּם וְשָׁמַעְתֶּם וְשָׁמַעְתֶּם" (מכילתא דכ"י שמעון י"א י"א). וצ"ב איך משמע מהכתוב "שכל התחלות קשות?".

ולנה"ל הוא מבואר, שרשב"י מדייק את הלשון "שמיעה", שהוא לשון דין, שצריך לעשות הדבר בכפיה ובקושי.

ועל זה ממשיכים חז"ל: "התחיל אדם לשמוע - הכל נוח לו". וכן הובא בפירש"י: "ועתה - אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות".

שע"י שהתחילו ב'שמיעה' ובכפיה - יזכו בסוף לקבל ב'ראיה' באהבה וברצון, וזה נתיקיים בימי מרדכי ואסתר.

פרק ג - עץ הדעת - בחינת 'שמיעה'; עץ החיים - בחינת 'ראיה'

שורש הדברים הוא: ש'מעמד הר סיני' - הוא בבחינת "עבודת עץ הדעת טוב ורע", לעומת "קבלת התורה בפורים" - שהוא בבחינת "עבודת אכילה מעץ החיים". ונבאר בס"ד:

הנה בתחילה הקב"ה רצה שמיד האדם יעבוד עבודת "אכילה מעץ החיים" - שהוא רק תענוג ללא טירחה (י"אלי צמח"ס עמוד 5 - 6).

ועץ החיים הוא ב'ראיה' - שהאדם רואה את השכינה, שהרי מצבו של אדה"ר קודם החטא - היה כמו בימות המשיח שנאמר (שעיטו נ"ג, ט): "כִּי עֵץ הָעֵץ יִרְאוּ בְשׂוּבָה ה' צִיּוֹן" (ועיי' ממחמא במדכ י"ז).

אמנם כיון שחווה רצתה דווקא לאכול מעץ הדעת, ופיתתה את אדם אחריה - מעתה "ניתן לה בהכרח מה שרצתה בבחירה" (י"אלי צמח"ס עמוד מ"ז). ומעתה ישנה "מצוות עבודת עץ הדעת", שעניינו להפריד את הרע מהטוב שבעץ הדעת, וזו טירחה גדולה להיכנס לרע ולתקנו, ורק לאחר שהאדם מסיים לעבוד את עבודת "עץ הדעת" - בשכר זאת מעלים אותו לעבוד את עבודת עץ החיים, שכולה אכילה ותענוג ללא טירחה. (ועיי' גליון 42 ב'נבואות ה"י').

ועץ הדעת הוא ב'שמיעה', כלומר שבעץ הדעת - השגת ה' הוא ע"י שמיעה, וכפי שרואים שמיד אחרי החטא כתוב (נלמאית ג, ט) "וַיִּשְׁמָעוּ אֶת קוֹל ה'"א מְתַהַלֵּךְ בָּגֶן...".

מעמד הר סיני - בבחינת "עץ הדעת" קבלת התורה בפורים - בבחינת "עץ החיים"

והנה, חוץ מהתהליך הכללי של עבודת עץ הדעת בעוה"ז ואח"כ אכילה מעץ החיים בעוה"ב - גם בתוך העוה"ז יש "עבודות" שהם יותר בבחינת "עבודת עץ הדעת" - וכגון לימוד תורת הנגלה, ויש "עבודות" שהם יותר בבחינת "אכילת עץ החיים", וכגון למוד הזוהר הקדוש, וכמו שאמרו (מו"ק נ"א ק"א, ט):

"וּמְשֻׁם שְׂעִתִּידִים יִשְׁרָאֵל לְטֵעַם מִעֵץ הַחַיִּים, שְׁהוּא סִפְר הַזִּמְרָה הַזֶּה, יִצְאוּ בֹ מְהַלְלוֹת, וַיִּתְקַבְּלוּ בָּהֶם (מכילתא ט"ז) ה' בְּיָד בְּקִבְּלוֹ וְאֵין עֵמוֹ אֵל נִכְרַ. וְעֵץ טוֹב נִרְע, שְׁהוּא אֲסוּר וְתָמַר, טָמְאָה וְנִתְרָה, לֹא שׁוֹלֵט יוֹתֵר עַל יִשְׁרָאֵל...".

ועל דרך זו הוא החילוק בין התורה שקיבלנו בהר סיני - אשר באופן יחסי הוא בבחינת "עץ הדעת טוב ורע", שזה היה יותר בבחינת "תורת הנגלה" (מו"ק נלמאית כ"א, ג) - ובסלמאית מהכ"ז לשער ההקדמות. דהיינו טורה ועמל להפריד את הרע מהטוב, את האיסור מההיתר, ואת הטמא מהטהור וכנ"ל ב'בוה"ק. (עיי' ציורו הכ"א למיקו"ז, מיקון

"יט דף לו, כ: "כ.י האסור הוא מלך עץ הדעת טוב ורע דקס הסט"א, אבל בעץ החיים לא יגורך רע...". ובבחינת "לא נתנו המפוזות אלא לצרף בָּקָן אֶת הַפְּרִיֹת" (בכאשית דבא מל, א) - להפריד מהם את הרע. ומאידך, לא מבינים כראוי את סודות התורה - לראות איך כל דבר מוליך אל הטוב האמיתי, ואת אהבת ה' האין סופית שטמונה בכל דיבור ודיבור, ולכן הכל בתור ציווי וכפיה - "**בשמיעה**". (עיין ח"ג מספרי רמח"ל - "שערי רמח"ל" עמודים כה-ל, בנאמח "מה מלמדת חכמת האמת").

וזה ההדגשה שנאמרה במעמד הר סיני (דברים ה, יב) "וַיִּדְבֹר ה' אֵלַיְכֶם מִתּוֹךְ הָאָשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רְאִים". וכפי שביאר שם השל"ה (פסכת ואתחנן תורה אור, סימן טו) שלא זכו לשער החמישים מנ' שערי בינה, שזהו עץ החיים, שהוא בחינת "ראיה".

אמנם בפורים היתה בחינה שנתעלו לשער החמישים, דהיינו עץ החיים - ע"י מרדכי שהיה בבחינת "עץ החיים" ("אור חדש" למח"ל, פ"ג), וע"י שתלו את המן על העץ מקדש הקדשים גבוה **חמשים אמה**, שהיה בבחינת "עץ החיים" שהוא שער החמישים של שערי בינה, והוא מנצח את כל הרע (ספ פ"ו), ובוה זכו לתקן בבחינה מסוימת את חטא "עץ הדעת" (עיין "פיקוח הגר"א על כמה אגדות", מאמרי סכ"א דני אטונא, ד"ה מליעתא דעלמא. במהדורה"כ פלגמנ עמ' פס).

ואז נתעלו לקבל שוב את התורה יותר בבחינת "אכילה מעץ החיים", ששם רואים את סודות התורה לראות איך כל דבר בא מאהבת ה', ומוליך אל הטוב האמיתי, ולכן "קבלוה מאהבה".

אמנם כאמור, ללא "עבודת תיקון עץ הדעת" שבקבלת התורה בהר סיני - לא היו יכולים מיד להגיע ל"אכילה מעץ החיים" בפורים.

פרק ד
משיח בן יוסף - ב'שמיעה'
משיח בן דוד - ב'ראיה'

במקביל לקבלת התורה, שהיתה בשני שלבים, מצאנו גם כן את אותו ענין בשני המשיחים: "משיח בן יוסף" עיקר השגתו **בשמיעה**, והוא הכנה למשיח בן דוד שעיקר השגתו **בראיה** (ומ"ד וואלי, הליקוטס, ח"א, עמוד רמ"ז).

שורש החילוק ביניהם תלוי בכך: **שעבודת משיח בן יוסף - לתקן את "עץ הדעת", ועבודת משיח בן דוד - לתקן ענין "אכילה מעץ החיים"** ("ליקוטי תורה" להארי"ל וזחא"ל ל"ז; תיקונים חדשים למח"ל תיקון מ, עמוד פ"ה במהדורה מס' רמח"ל). וכפי שראינו לעיל: **עץ הדעת ב"שמיעה", ועץ החיים ב"ראיה"**.

משיח בן יוסף - רודה ומטיל מרות
ואכן מצינו שהפסוק שנאמר לענין מעמד הר סיני - "**פל אָשֶׁר דָּבָר ה' נְעִשָׂה וְנִשְׁמַע**" (שמות כד, ז). שממנו למדנו ש"מעמד הר סיני" ב"שמיעה" בכפיה ובדין, גם כאשר אין הדברים מסתדרים עם מהלך הבנתו של השומע - אותו הפסוק דורשים גם לענין **משיח בן יוסף**. שהנה יש שלשה המקבילים זה לזה. א]. המלאך מטטרון"ן. ב]. יוסף הצדיק. ג]. משיח בן יוסף.

המלאך מטטרון"ן - השורש העליון של "משיח בן יוסף":

אמרו חז"ל (תיקוני זוהר, תקונא דשעין דף קלז, ב). וזכורו הגר"א דף קסא, א מפני הגר"א, **שהמלאך מטטרון"ן נאמר אצלו לשון "שמיעה"**, והשמיעה שלו היא לשלשה הכיוונים:

- * הוא [מטטרון"ן] כלפי הקב"ה - "בשעה שאמר הקב"ה אמר "נְעִשָׂה אֶדְבָר בְּצַלְמִנוּ כְּדַמּוּתֵנוּ" - מִלְאָכִים שְׁמַצַד יָמִין בְּרָכוּ אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ "פֶל אָשֶׁר דָּבָר ה' נְעִשָׂה וְנִשְׁמַע".
- * הוא כלפי שאר המלאכים - הוא שליח ה' להשמיע לשאר המלאכים את דבר ה'. ועליו נאמר (מסלס תג, ט) בְּרָכוּ ה' מִלְאָכָיו גְּבֻרֵי כֹחַ עֲשִׂי דְבָרֵי לְשִׁמְעָה בְּקוֹל דְּבָרֵי. כלומר, שהמלאך מט"ט נקרא "דברו" של הקב"ה - "שעל ידו נשמע פתגם המלך לכל חיילי רקיע".
- * המלאכים כלפיו - יש למלאכים יש מצוה לקיים בו (שעישו נ) 'מי כָּכֶם יֵרָא ה' שְׁמַע בְּקוֹל עַבְדוֹ'. דהיינו מט"ט עבדו של הקב"ה.

יוסף הצדיק:

וממשיך הווה"ק (עפי' זכור הגר"א): **שהמקביל למלאך מטטרון"ן - הוא יוסף הצדיק** (שהוא בבחינת "משיח בן יוסף"). שעליו נאמר (בכאשית מל, ט): "אֲתָה תִּהְיֶה עַל בֵּיתִי וְעַל פֶּה יִשְׁקָךְ פֶּל עַמִּי... וּבִלְעֵדֶיךָ (ובר ממימרד". תרגום אונקלוס) לא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם". ליוסף יש את הכח לצוות שישמעו לו.

"משיח בן יוסף":

וממילא על דרך זה הוא גם **"משיח בן יוסף"**, שהוא ג"כ מדבר במידת הדין, בחזקה, בהטלת מרות, ומצווה, וצריכים לשמוע לו - גם אם אין דבריו מסתדרים עם מהלך הבנתם של שומעיו. והוא ג"כ לג' הכיוונים כמו במט"ט: א]. שהוא שומע ומקבל את דבר ה' - למרות היסורים שבשמיעה. ב]. שהוא מעביר "הטלת מרות" כלפי עם ישראל. ג]. שעם ישראל מקבלים את דבר ה' המטיל מרות - דרך מב". וכן אופי עבודתו - היא עבודה קשה, להילחם מלחמה קשה ומרה - נגד עמלק, ונגד הגויים שבארץ ישראל.

משיח בן דוד - מראה את האמת והטוב

כנגדו הוא "משיח בן דוד" - שכתוב בו: "לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא יִשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ... לְאָמַת יוֹצִיא מִשְׁפָּט" (שעישו מנ, ג-ד). פסוקים אלו מדברים על משיח בן דוד (ילקוט מלאכי רמז תתקס), ועליו נאמר "וְלֹא יִשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ" - שהוא לא יצטרך לפעול בדרך של "שמיעה" - דין, הטלת מרות, אלא "לְאָמַת יוֹצִיא מִשְׁפָּט", הוא יוכיח את האמת ["ואמתך" - זה משיח בן דוד" (שחר טוב, תהלים מנ, א)]. וכשהאמת מוכחת וניכרת - זה מוגדר בדרגא של "ראיה" - (שאר שונים רואים את האמת מאליהם, וכמו שאמרו (שופט ט, ט): "וְתִרָא דְלִילָה כִי הִגִּיד לָהּ אֵת כָּל לְבוֹ - מִנָּה יֵדַע? א"ר הִנֵּין א"ר: נִיכְרִין דְּבְרֵי אַמַּת". כאשר ניכרים דברי אמת - זה מוגדר "וְתִרָא דְלִילָה", וכמו שאמרו (נצח קמא ל' ג, ט): "המוציא מחבירו עליו הראיה". והוכחת האמת נקראת "ראיה".

מקורות נוספים

משיח בן יוסף ב"שמיעה" - בדין והטלת מרות. המלאך מטטרון"ן - השורש העליון של "משיח בן יוסף":

כתוב (שמות כג, ט): "הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לִפְנֶיךָ...". "זהו מטטרון" (סנהדרין לח, ב).

וממשיך הכתוב: "הַשֹּׁמֵר מִפְּנֵי וְשֹׁמֵעַ בְּקוֹל אֵל תָּמַר בּוֹ כִּי לֹא יִשָּׂא לְפָשַׁעְכֶם כִּי שְׁמִי בְּרָכוּ. כִּי אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל וְעָשִׂיתָ לִּל אֲשֶׁר אֲדַבֵּר..."

יוסף הצדיק:

כתוב (בכאשית לו, ו):

"וַיֹּאמֶר אֲלֵיכֶם שְׁמַעוּ נָא הַתְּלוּם הֵנָּה אֲשֶׁר קָלַמְתִּי" - "אמר להם כך יהיו נביאים מוכיחים אתכם - שמעו נא את אשר ה' אומר...". (ילקוט יצב, רמז קמא). "...שהתחזק עליהם באמרו שמעו נא החלום הזה וכו' כאלו הכריחם לשמוע בחזוק". (עקיפת ילחם" בכאשית סער כח - פסכת וישב).

וגם בתחילת הדברים כתוב (לעיל פסוק ה') "וַיִּתְּלֵם יוֹסֵף תְּלוּם וַיֵּצֵא לְאֶרְצוֹ" - ומשמע, דברים הקשין בגידיו (עיין שמות ט, ג, ובפיקס"י) ואח"כ כתוב "וַיֹּסֶפוּ עוֹד שָׁנָא אוֹתוֹ עַל תְּלָמְתּוֹ וְעַל דְּבָרָיו" - ו"כל דיבור לשון קשה... כדכתיב (בכאשית מנ, ל): "דְּבַר הָאִישׁ אֲדֹנָי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קִשּׁוּת...". (מכות יא, א); ספרי בעלותך פסקא לטו). [וכן ראינו לעיל, שהמלאך מט"ט נקרא "דברו" של הקב"ה].

הרושע בן נון - משיח בן יוסף:

וכן ביהושע בן נון שהיה בבחינת "משיח בן יוסף" (יתבאר בהכרח להלן) - כתוב (ויקרא טו, יח) "פֶל אִישׁ אֲשֶׁר יִמְרָה אֶת פִּיהוּ וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבַרֵי ה' לְכָל אֲשֶׁר תִּצְוֶנּוּ וַיִּמָּר, רק תזק וְאָמַר". והקב"ה אמר ליהושע שייביא את ישראל לארץ ישראל "על כרחם... שול מקל והך על קדקדן" (סנהדרין מ, א ונצח בפיקס"י דברים ללא, ז).

פרק ה

'שבת זכור' - מקביל למשיח בן יוסף
'פורים' - מקביל למשיח בן דוד

ומעתה מיושבת השאילה שפתחנו בה - מדוע בפרשת מחיית עמלק מודגש הלשון "וְשִׁים בְּאֶזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ", וכן במחייית עמלק של שאול המלך - מוזכר כ"כ הרבה ענין ה"שמיעה"?

והביאור הוא: שיהושע הוא בחינת משיח בן יוסף, שהרי זו היתה הסיבה שהוטלה עליו "מלחמת עמלק", שהיא עבודת "עץ הדעת טוב ורע": להפריד את הרע שהוא עמלק - מארץ ישראל הטובה, וכמו שאמרו (פסיקתא). וזכור זילקוט נשלה רמז (סד): "ויאמר משה אל יהושע. ולמה אמר ליהושע מפני שבא משבטו של יוסף". וכן ביאר הרמח"ל (עיין "תיקונים חדשים" להרמח"ל, תיקון י"ב, ושם בסערה 11 בראשית מס' רמח"ל - ועי' "יהל אור" - יחל אור" להגר"א שלח דף קס, א. ל"ה אלף וזכור משה" במדכח ח"א, עמוד ססד ל"ה "יהושע וכלל מנין משיחין").

ולכן נאמר לגביו "וְשִׁים בְּאֶזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ" (שמות יח, יד) - כי משיח בן יוסף מקבל מאת ה' באופן של "שמיעה".

וכן שאול המלך שהיה משבט בנימין שהוא משתייד ליוסף - היה בבחינת משיח בן יוסף (רמח"ל אגרת יד. זכורו הגר"א לספרא דלענינתא דף י' עמוד ג). ולכן גם שאול נצטווה על מלחמת עמלק, וכן שזהו בתפקידו של משיח בן יוסף. ולכן מודגש אצלו ענין ה"שמיעה", הן כשהוא מקבל מאת ה' - "וְעָתָה שְׁמַע לְקוֹל דְּבַרֵי ה'", והן כשהוא מעביר לעם ישראל - "וְנִשְׁמַע שְׁאוֹל אֶת הָעָם".

וזהו הכותרת שבראש מאמרינו: "**שבת זכור" הכנה ל"פורים"**. "שבת זכור" - הוא בתפקידו של משיח בן יוסף, בבחינת תיקון עץ הדעת, להפריד את עמלק והכנענים מארץ ישראל, והוא ב"שמיעה" ובכפיה. בבחינת "הזורעים בדמעה". וזו ההכנה לפורים, שהוא בבחינת משיח בן דוד, לאחר שכבר תלו את המן על העץ - עץ הדעת, ועכשיו באים לקבל את התורה ב"ראיה" ובאהבה וברצון. "ברנה יקצורו".

עץ הדעת - עוה"ז	עץ החיים - עוה"ב (פקס ג')
שמיעה - בדין, בכפיה	ראיה - בחסד, באהבה (פקס א')
קבלת התורה בסיני	קבלת התורה בפורים (פקס ב')
משיח בן יוסף	משיח בן דוד (פקס ד')
שבת זכור	פורים (פקס ה')

"כיהודים חרדים לדבר ה' היו עיניהם ולבם של חברי אגודת ישראל מאז ומתמיד לארץ ישראל לשם כך מתפלל יהודי שלוש פעמים ביום ותחינה עיניו בשוֹבך לציון ברחמים. כמובן שהגנ"ר רצה ודרשה א"י ברוח התורה ונאלצה להגנדג כל פעולה בא"י שדרכה היתה לחלול קדושת הארץ... ולשם כך ייסדה אגודת ישראל מחלקה מיוחדת בשם 'קרן הישוב' מפעם לפעם שלחה אגו"י משלחות לא"י, לקנות בצוותא חבלי אדמה כדי לבנות בה.

כידוע לא היו העלויות לא"י בזמנים הראשונים קלים... ואם בכל זאת רואים אנו מחנה גדול של אגודאים שהגיעו באופן בלתי חוקי ארצה, ונכל להבין מה גדולה היתה התשוּקָה של חברי אגו"י לעלות לארץ ישראל¹.

חיבתי ותשוּקתי לארץ הקודש

אחר מראשי מכווני דרכה של אגודת ישראל היה מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודז'נסקי זצוק"ל. על חיבתו של הגר"ח לא"י הוא כותב בעצמו במענה להצעה שהוצעה לו לעלות לארץ הקודש. כי אכן חיבתי ותשוּקתי לארץ הקודש, [ומפרט שם את הסיבות שמחמתם הוא אנוס מלעלות], ובמכתב אחר הוא כותב על רעיון העליה שלו לארץ ישראל כי 'רעיון מנקר במוחי זה כמה שנים אשר נפשי איתה לעת זקנה להסתופף בחצרות היכל ה'.' [קובץ אגרות אחיעזר² ח"ב אגרות ערה - רעו].

דברים שאמרו שצריכים חיזוק - תורה, וארץ ישראל

במכתבי הרבים אפשר לראות כיצד מתחילת דרכה של אגודת ישראל הוא עמד על כך שאחד מתפקידיה המרכזיים הוא לדאוג לישוב הארץ.

כבר בתחילת דרכה של אגודת ישראל כתב הגר"ח"ע מכתב בו הוא מפרט על הצורך בהקמת הארגון ובמטרותיו, וכפי שהוא כותב שם אחד התפקידים שמויעדים לאגודת ישראל הוא: "במקום אשר עיני ישראל נשואות בעיר ד' שמה - על שומרי אמונים להתאחד לפעול ולעשות בדברים שאמרו שצריכים חיזוק: תורה, וארץ ישראל³, ולהגן על קדשי בני ישראל על פי מסורת קדמונים". [קובץ אגרות אחיעזר² ח"א אגרת קעג עמ' רפב].

כל ירא ד' יפעול למען - תורת ישראל, עם ישראל, וארץ ישראל

באלול שנת תרצ"ז התקיימה הכנסיה הגדולה השלישית של אגודת ישראל בעיר במרינבד, ושם היו דיונים רחבים על נושא 'ארץ ישראל'⁴. לאחר אותה כנסיה הוא כתב מכתב ארוך בו הוא מזכיר שוב ושוב את הנחיצות לפעול למען ישוב א"י:

¹ הרב מאיר שצירנסקי 'העבר הישראלי - מאה שנים אחרונות' (עמ' קו - קז). דברים מעין אלו כותב הרב מנחם פרוש זצ"ל בספרו 'רשרת הדורות בתקופות הסוערות' (ח"ב עמ' 300-302):

עם היוסדה של אגודת ישראל, בעוד היא לוחמת מצד אחד במלוא הלהט נגד השתלטות הציונות החילונית, הנתנה שני עניינים חשובים שהיו צריכים להיאחז בהם: הנהגת החרויות והתחזקה ביתר שאת הפעילות החיות שוממות ירושלים, היה אז בולמוס לרכישת אדמות, כשם שמצד אחד ישבו וטיכסו עצות במערכה נגד השתלטות הציונות החילונית, כן ישבו בחדרים אחרים בואותם חדרי משרדי אגודת ישראל, וטיכסו עצות כיצד לרכוש אדמות ולגאול אותן מידי הערבים... בעצם לא היה בכל שום חיזוק, כי מאז עליית תלמידי הגר"א ותלמידי הבעש"ט, לאורך כל העלויות, עוד לפני הופעת התנועה הציונית, התמסרו יהודים חרדים כל השנים ללא הפסק לחיות שממות עיר הקודש והקימו השכונות מחוץ לחומת ירושלים. היה זה הר"ח"ג ר' יוסף ריבלין זצ"ל, שנקרא רבי יאשע בונה השכונות: והוא היה זה שהקים את השכונות הראשונות מחוץ לירושלים. הראשונה שבה היתה 'נחלת שבעה'. מקור שמה בשבעה האנשים בלבד שהרהיבו עוז לצאת מחומות העיר העתיקה ולא פחדו לתקוע יתד לישוב... על רקע זה היה מובן מאליו שאגודת ישראל התמסרה, מיד עם היוסדה, להמשיך שרשרת תפארת זו.

² ברכות (ב, ב). 'ארבעה צריכים חזוק ואלו הן: תורה... שנאמר רק חזק ואמץ מאד לשמר ולעשות ככל התורה... חזק ותורה...'. ובענין א"י נאמר (דברים י, כג) 'וציאת את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תבני את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך'. [ויעיף לעיל לעיל פסוק ז]. וביהושע (א, א) 'חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם... (ט) הלא צויתך חזק ואמץ אל תערך ואל תחתך... רש"י].

וזה כולו בחיזוק בדרך ארץ, וכדברי הגמרא ברכות (ב, ב) ה"ל: 'ארבעה צריכים חזוק, ואלו הן: תורה, ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ...'. (שמואל ב - י, ג): 'חזק ותחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו' - [ערי ארץ ישראל - ופירש הר"דק (שמואל שם): 'בעד עמנו - שלא יהיו להרב ולשבי; ובעד ערי אלוקינו - שלא יכבשו אותם אויבינו וישבו בהם אם יתחזקו עלינו וינצחונו, ואם עשו כן לא יהיו ערי אלוקינו אלא ערי אלהים אחרים].

וכן משמע מפירוש"י - שחיזוק בדרך ארץ, וחיזוק במלחמת ארץ ישראל - חד הוא, שעל מש"כ ביהושע ה"ל (א, ג) 'חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם' - פירוש"י: 'חזק ואמץ - בדרך ארץ כמה שהוא אמר כי אתה תנחיל'.
*
ועוד כתוב (במדבר י, כ) 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ... ויבליקוט ראובני: 'מלמד שיש ארץ שצריך חיזוק... כלומר: 'ארץ ישראל צריכה חיזוק'.
³ ראה בבטאון 'הפרדס' שנה י"א חוברת ו', אלול תרצ"ז; חוברת ז', תשרי תרצ"ג, סקירה על כל הדיונים וההחלטות של אגו"י באותה כנסיה.

מדברי רבותינו

מרן רשכבה"ג הגאון רבי חיים עוזר גרודז'נסקי זצוק"ל

אל כל סניפי הסתדרות אגודת ישראל, עסקניה, חברה ומוקיריה, בכל מקומות מושבותיהם, שלום!

הכנסיה הגדולה השלישית שהיתה זה עתה במרינבד, השמיעה כלפי כל העולם כולו את עמדתה של היהדות החרדית המאורגנת לכל השאלות המנסרות בעולמנו, אבל יחד עם זה גילתה ג"כ את כל דאגותינו ומכאובינו בכל מקצועות חיינו, ובהחלטותיה למען גדר הנהרסות ורפא השברים, הטילה אחריות גדולה על הכלל כולו.

קול התעוררות שעבר במחנינו לרגלי כנסיה קדושה זו, אין לו איפוא להישאר בחלל - מבלי שיביא את כל מי אשר יראת ד' נוגע בלבבו לידי מעשים ופעולות בשביל תורת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל.

תבנו את ארצנו הקדושה - ברוח התורה והאמונה

התאזרו איפוא חיל והתאושו, ובכל עיר ועירה בכל פינה ופינה, בכל מקום אשר הגיע לשם קול הקריאה של כנסיה זו - גשו איפוא למלאות אחרי החלטותיה, ולהפוך עי"ז את רעיונה הגדול של אגודת ישראל לדבר ממשי, למציאות חיה אשר תטביע את חותם התורה והאמונה על כל החיים.

התחזקו וחזקו את סניפי האגודה בכל עיר ועיר ע"י איחודם ואירגונם של כל היהודים שומרי תורה אשר בהן; עבדו בכל עוז למען החינוך הדתי ולמען חזוק התורה והפצתה; גדרו גדר ועמדו בפרץ בכל הענינים הנוגעים לדת קדשנו ועיקרי; והתאמצו להציל את ארצנו הקדושה - למען תבנה ותכונן ברוח התורה והאמונה.

'קרן התורה' ו'קרן הישוב' -

שני עמודי היהדות החרדית המאורגנת - אגו"י 'קרן התורה' ו'קרן הישוב' צריכות ומוכרחות להעשות לשני העמודים אשר בית 'אגודת ישראל' נשען עליהן - למען תת לה האפשרות להוציא אל הפועל את כל המחשבות הטובות בשביל תורתנו וארצנו.

הכנסיה הגדולה גילתה את הכחות הגדולים והעצומים הטמונים בחיק היהדות הדתית המאורגנת באגודת ישראל, ועתה באה השעה לנצל את הכחות האלה בפעולות יום-יומיות למען כבוד ד' ותורתו...

בכס הדבר תלוי שאגודת ישראל תמלא את תפקידיה ההיסטוריים והאחרים בעולם היהדות, ושתעשה למה שצריכה להיות.

בכס, במעשיכם ובפעולותיכם! ואם תרצו - יעזרנו אלקים ונוכל לעמוד!

הצילו את התורה ומוסדותיה! הצילו את ארצנו וקדושתה! הצילו את עמנו ומקוריות! הרבו חברים לאגודת ישראל! ומלאו את חובותיכם אליה בהפרשת תרומת החברים!

היו מן העושים והמעשים למען 'קרן התורה' ו'קרן הישוב'! חזקו קשרי האחדות והאהבה בין כל יראי ד' - למען הגן שכס אחד על כל היקר והקדוש לנו! הרבו בפעולות למען חינוך בנינו ובנותינו ולמען חיזוק דתנו! התאמצו בכל עוז לעשות טובות בנין ארצנו הקדושה בחומר וברוח!

חברים! הכנסיה הגדולה התוותה לכם את הדרך אשר תלכו בה, ואת המעשה אשר תעשון. ואתם לבו בכחה זה ולאורה הגדול, והושעתם את ישראל, תורתנו וארצנו.

בשם מועצת גדולי התורה

חיים עוזר גראדז'נסקי

[קובץ אגרות אחיעזר; חלק א - אגרת קפז].

הרשעים רצו להחריב הישוב בא"י - מה שבנוי עמלו כיוכל שנים, להפוך חרבות לתל תלפיות

קול נהי נשמע מציון, איך שודדנו! עם ישראל נדהם מהאסון הגדול אשר קרהו, כל פנים קבצו פארו, מהשוד והשבר ההרג והאבדון אשר העמיד בסכנה כל הישוב. כל לב שותת דם על שריד בית מקדשנו, הכותל המערבי - אשר חולל על אהלינו כי שודדו, צעירינו נפלו חלל, מבחר בנינו הוצאו לטבח וזקיננו לא חוננו. ובכל רחבי ארץ תקותנו, נחלי דם - דמי קדושינו - זורמים כמים...

והערביים המכרים לא הרוו צמאונם בנחלי דם, וידו פרש צר על כל הישוב להרסו ולהחריבו - מפליא שראי ניר לבית ישראל בארץ ישראל ח"ו.

ובשצף קצף הוא הולך בהמון אלפיו להחריב עד היסוד את הישוב והמושבות הרבות, אשר רבות עמלו בוניו בו כיוכל שנים - להפוך חרבות שממה לישובים ולתל תלפיות...

ואחים יקרים! לא עת לחשות ולשבת בחיבוק ידים. לבד דברי הצומות ועזקתם לפני אבינו שבשמים לרחם על פליטתנו, על אחינו הנתונים בצרה ומצוקה - חובתנו הגדולה והקדושה בשעה קשה זו, לחוש לעזרה מהירה לאחינו בארץ הקדושה... להקים הנהרסות ולבנות הנחרבות... הושיטו עזרה תכופה לאחינו יושבי ארצנו הקדושה.

ועינינו נשואות להבוחר בירושלים - כי ברחמינו הגדולים יגדור פרצותינו ויבנה הריסותינו, ועינינו תחזינה בשבוע ד' שבות עמו וברחם עמו ונחלתו.

המצפה לישועה ונחמה

חיים עוזר גראדז'נסקי

[קובץ אגרות אחיעזר; ח"ב אגרת שלט 'אחרי פרעות הדמים בא"י בשנת תרפ"ט').